

LBRIS

We know
books

OSCAR WILDE

PORTRETUL LUI

Dorian Gray

Capitolul I

Atelierul era îmbibat de mireasma bogată a rozelor și în clipa în care briza ușoară de vară flutura printre crengile. Copacilor, prin ușa deschisă pătrunse mirosul greu al liliacului și parfumul ceva mai subtil al florilor roz de spin.

Din colțul divanului învelit în covorașe persane, unde stătea fumând țigară după țigară, după cum îi era obiceiul, lordul Henry Wotton abia zărea strălucirea florilor galbene și dulci ca mierea din salcâmul ale cărui crengi tremurau sub povara propriei frumuseți intense, ca de flacără. Când și când umbrele fantastice ale păsărilor în zbor treceau repede de-a lungul draperiilor lungi din mătase grea, cafenie, trase peste fereastra imensă, creând un fel de efect japonez, de instantaneu. Acest lucru îl făcea să se gândească la acei pictori cu chipul palid, de jad din Tokio, care printr-o artă, în sine imobilă, încearcă să transmită senzația de rapiditate și mișcare. Murmurul albinelor care își croiau drumul înghesuindu-se una în alta prin iarba înaltă, netunsă, sau mișcându-se în cerc, cu o insistență monotonă în jurul țepilor aurii prăfuiți ai tufelor de caprifoi răsfirate, crea o senzație de nemișcare și mai apăsătoare. Zgomotul stins al Londrei ajungea acolo asemenea sunetului în surdină al unei orgi depărtate.

În mijlocul încăperii, fixat de șevalet, se afla portretul în mărime naturală al unui tânăr de o frumusețe extraordinară, iar în fața lui, la o oarecare distanță, stătea însuși artistul, Basil Hallward, a cărui bruscă dispariție, în urmă cu câțiva ani, a produs agitație la vremea respectivă și a dat naștere unor speculații stranii.

În timp ce pictorul privea forma grațioasă și plăcută pe care el o oglindise cu atâta pricepere prin arta sa, fața îi fu traversată îndelung de un zâmbet satisfăcut. Dar își reveni brusc și, închizând ochii, își puse degetele pe pleoape de parcă ar fi

vrut să întemnițeze în propriul creier un vis ciudat din care se temea că s-ar putea trezi.

— E cea mai bună dintre operele tale, Basil, cel mai bun lucru pe care l-ai făcut vreodată, spuse lordul Henry languros. Trebuie s-o trimiți neapărat la Grosvenor anul viitor. Sălile Academiei sunt mult prea mari și vulgare. Ori de câte ori m-am dus acolo, fie că erau prea mulți oameni și nu puteam vedea tablourile, ceea ce mi se pare oribil, fie că erau atât de multe tablouri încât nu-i puteam vedea pe oameni, ceea ce e și mai rău. Grosvenor este într-adevăr singurul loc agreabil.

— Nu cred că îl voi trimite undeva, răspunse el, dându-și capul pe spate în felul acela ciudat caro stârnea râsul prietenilor lui de la Oxford. Nu, nu vreau să-l trimit nicăieri.

Lordul Henry își ridică pleoapele și, printre cercurile albastre de fum încolăcindu-se în rotocoalele ciudate care se ridicau din țigara cu opium, îl privi cu uimire.

— Să nu-l trimiți nicăieri? Dar de ce, mă rog, dragul meu, de ce? Ai vreun motiv anume? Ce tipi ciudați mai sunteți și voi, pictorii! Faceți totul pentru a câștiga un renume și, în momentul în care îl aveți, se pare că vreți să scăpați de el. Te porți prosteste, pentru că un singur lucru e mai rău decât a se vorbi despre tine, anume, acela de a nu se vorbi despre tine. Un portret ca acesta te-ar plasa peste oricare dintre tinerii Angliei și i-ar face pe bătrâni geloși, dacă bătrânii sunt cumva capabili de emoții.

— Știu că o să râzi de mine, răspunse el, dar chiar nu-l pot expune. Am pus mult prea mult din mine în acest portret.

Lordul Henry se lungi pe divan și râse.

— Da, știam eu că o să râzi, cu toate astea e adevărat.

— Prea mult din tine! Pe cuvântul meu, Basil, nu știam că ești atât de încrezut; chiar nu văd nici o asemănare între tine, cu fața asta colțuroasă, trăsăturile marcate și părul negru ca pana corbului, și acest tânăr Adonis, care pare a fi făcut din fildeș și petale de roze. Dragă Basil, nu vezi, el este un Narcis iar tu – desigur, ai o expresivitate intelectuală, cu tot ce presupune aceasta. Dar frumusețea, adevărata frumusețe, sfârșește acolo unde apare expresivitatea intelectuală. În sine,

intelectul este o manieră de exagerare și distruge armonia oricărui chip, în momentul în care te așezi să gândești, devii doar nas sau frunte sau ceva respingător. Uită-te la oamenii de succes din oricare dintre profesiunile intelectuale. Sunt perfect hidoși! Cu excepția oamenilor Bisericii. Dar aceia nu gândesc. Episcopul spune la optzeci de ani ce i s-a spus să spună pe când era flăcău de optsprezece ani, ai, drept consecință firească, arată întotdeauna absolut încântător. Misteriosul tău prieten, al cărui nume nu mi l-ai spus, dar al cărui tablou mă fascinează cu adevărat, nu gândește. Sunt sigur de asta. E o creatură frumoasă și acerebrală pe care ar trebui s-o avem mereu aici iarna, când nu avem flori la care să ne uităm, și vara, când avem nevoie de ceva rece pentru a ne răcori inteligența. Nu te autoflata, Basil, dragă: nu-i semeni absolut deloc.

— Harry, nu mă înțelegeți, răspunse artistul. Sigur că nu semăn cu el. Știu asta prea bine. Aș regreta să arăt ca el. Dai din umeri? Nu te mint. Există o fatalitate legată de distincția dintre aspectul fizic și intelect, acel gen de fatalitate care pare să străbată istoria, ținând de mersul împiedicat al regilor. E mai bine să nu te deosebești de semeni. Proștii și urâții se bucură de toate pe lumea asta. Stau relaxați și cască gura la spectacol. Dacă nu cunosc sensul victoriei, sunt scutiți cel puțin de cunoașterea înfrângerii. Trăiesc așa cum ar trebui cu toții să trăim – neperturbați, indiferenți și fără neliniști. Nu-i ruinează pe alții, dar nici nu sunt ruinați de alții. Rangul și bogăția ta, Harry, inteligența mea, atât cât este ea, arta mea – cât valoarea ei, frumusețea lui Dorian Gray – cu toții vom suferi de pe urma celor dăruite de zei, vom suferi cumplit.

Dorian Gray? Așa îl cheamă? Întrebă lordul Henry îndreptându-se spre Basil Hallward.

— Da, așa îl cheamă. Nu intenționez să-ți divulg numele lui.

— Dar de ce?

— Ah, nici eu nu știu prea bine de ce. Atunci când îmi plac enorm unii oameni, nu le spun numele altora. E ca și cum aș renunța la o parte din ci. De la o vreme cultiv discreția. Se pare că este acel lucru care face viața modernă misterioasă

sau incredibil de minunată. Cel mai banal lucru devine încântător dacă îl ascunzi. Când plec din oraș nu spun nimănui unde mă duc, Dacă aș face-o, aș pierde întreaga plăcere. E un obicei prostesc, aș zice, dar se pare că aduce o mare doză de aventură în propria-ți existență. Îmi închipui că mă crezi teribil de necugetat.

— Deloc, răspunse lordul Henry, deloc, dragul meu Basil. Pari să uiți că sunt însurat și unul dintre farmecele mariajului e că a înșela este absolut necesar pentru ambele părți. Nu știu niciodată unde mi-e nevasta, iar nevasta nu știe niciodată ce fac. Atunci când ne întâlnim – și ne întâlnim rar, atunci când luăm masa împreună în oraș sau când îl vizităm pe duce – ne spunem cele mai absurde povești cu aerul cel mai serios din lume. Nevastă-mea se pricepe foarte bine la asta, mult mai bine decât mine, de fapt. Nu încurcă întâlnirile, ceea ce mi se întâmplă mie. Dar atunci când mă găsește nu face scandal. Uneori îmi doresc să o facă – dar ea, pur și simplu, râde.

— Detest felul în care vorbești despre mariaj, spuse Basil, luând-o spre ușa care ducea către grădină. Eu cred că tu ești un soț foarte bun, dar îți e teribil de rușine de propriile calități. Ești un tip extraordinar, Harry. Nu moralizezi și nici nu greșești vreodată. Cinismul tău e o poză și nimic mai mult.

— Faptul de a fi natural este pur și simplu o poză, una dintre cele mai nesuferite din câte știu eu, spuse lordul Henry râzând. Cei doi tineri merseră în grădină împreună și se așezară pe o bancă lungă din lemn de hamiius, aflată la umbra unei tufe înalte de laur. Soarele luneca peste frunzele ceruite. Mărgărite albe tremurau în iarbă.

După un răstimp, lordul Henry își scoase ceasul.

— Îmi pare rău, dar trebuie să plec, dragul meu Basil, murmură el; înainte de a pleca, insist, totuși, să-mi răspunzi la întrebarea pe care ți-am pus-o acum câțva timp.

— Care anume? Spuse pictorul neluându-și ochii din pământ.

— Știi tu prea bine.

— Nu, nu știu Harry.

— Ei bine, o să-ți spun despre ce-i vorba. Vreau să-mi explici de ce nu vrei să expui tabloului lui Dorian Gray. Vreau adevăratul motiv.

— Dar ți l-am spus.

— Nu, nu mi l-ai spus. Mi-ai spus că există prea mult din tine în el. Ei bine, dar asta-i o copilărie.

— Harry, spuse Basil Hallward, privindu-l drept în față, orice portret care este pictat cu sentiment este portretul artistului, nu al modelului, Modelul este un simplu accident, ocazia. Nu el este cel pe care pictorul îl dezvăluie; pe pânza colorată apare mai curând pictorul. Motivul pentru care nu voi expune acest tablou este că mi-e teamă că am arătat în el secretul propriului meu suflet.

Lordul Henry râse.

— Și care ar fi acesta? Întrebă el.

— Ți-l voi spune, zise Hallward, dar pe față i se așternu o expresie de perplexitate.

— Te ascult cu nerăbdare, dragă Basil, continuă prietenul lui, aruncându-i o privire scurtă.

— Ah, nu-i cine știe ce, Harry, răspunse pictorul; și mi-e teamă că nu vei înțelege mare lucru. Poate că nici nu vei crede.

Lordul Henry zâmbi și, plecându-se, smulse din iarbă o margaretă cu petale roz și începu să o studieze.

— Sunt sigur că voi înțelege, răspunse el, privind cu mare atenție cercul auriu înaripat al margaretei, Dacă e vorba să cred în ceva, cred orice, cu condiția să fie incredibil.

Vântul scutură câteva flori din copaci iar florile de liliac, cu ciorchinele lor înstelat, se legănau în aerul lănced. Un greier începu să cânte lângă zid și, asemenea unui fir albastru, o libelulă trecu plutind cu aripile ei cafenii, străbătute de nervuri. Lordului Henry i se părea că, dacă s-ar strădui puțin, ar putea auzi inima lui Basil Hallward bătând, și se întreba ce va urma.

— Povestea este, pur și simplu, asta, spuse pictorul după câțva timp. Acum două luni m-am dus la una dintre petrecerile date de lady Brandon, unde e atâta lume încât n-ai pe unde trece. Știi că noi, sărmanii artiști, trebuie să ne arătăm din când în când în societate numai pentru a aminti publicului că nu suntem sălbatici. Într-o ținută de seară și cravată albă, așa cum mi-ai spus tu odată, oricine, chiar un agent de bursă, poate fi considerat o persoană civilizată. Ei bine, la zece minute după

ce mă aflu în încăpere, vorbind cu matroane împopoțonate și academici plicticoși, brusc mi-am dat seama că mă privește cineva. M-am întors pe jumătate și atunci l-am văzut pe Dorian Gray pentru prima oară. Când privirile ni s-au întâlnit, am simțit că pălesc. M-a cuprins o stranie senzație de teroare. Îmi dădeam seama că mă aflu în fața cuiva a cărui simplă apariție era atât de fascinantă că, dacă aş permite acest lucru, mi-ar absorbi întreaga natură, întreg sufletul, propria-mi artă. Nu doream nici o influență venită din exterior. Știi tu singur, Harry, cât de independent sunt din fire. Întotdeauna mi-am fost propriul stăpân; am fost așa, cel puțin, până l-am întâlnit pe Dorian Gray. Apoi – dar nu știu cum să-ți explic.

Apoi, ceva părea a-mi spune că mă aflu în pragul unei crize groaznice. Aveam sentimentul ciudat că Soarta îmi pregătea tristeți și bucurii din cele mai rafinate. M-am înspăimântat și m-am întors, hotărât să părăsesc camera. Nu conștiința îmi dicta acest lucru; la mijloc era un fel de lașitate. Nu mă mândresc cu faptul că încercam să evadez.

– Conștiința și lașitatea sunt unul și același lucru, Basil dragă. Conștiința e doar numele comercial. Asta-i tot.

– Totuși, oricare mi-a fost motivul – și probabil că era vorba de mândrie, pentru că eram foarte mândru – m-am luptat într-adevăr să ajung la ușă, Acolo, desigur, m-am împiedicat de lady Brandon. „Cred că nu ai de gând să dispari atât de repede, domnule Hallward?”, a țipat ea ascuțit. Îi știi desigur acel ton sfredelitor al vocii.

– Da, e ca un păun în toate, cu excepția frumuseții, spune lordul Henry, sfărâmând margareta cu degetele lungi, nervoase.

– N-am putut scăpa de ea. M-a prezentat figurilor nobile și celor cu decorații, celor cu Ordinul Jartierei, și doamnelor în vârstă, cu diademe și nasuri de papagal. Mă prezenta drept prietenul ei cel mai apropiat. N-o întâlnisem decât o singură dată, dar îi intrase în cap că trebuie să fiu tratat ca o personalitate excepțională. Cred că un tablou de-al meu se bucura de mare succes la vremea aceea sau, cel puțin, se pălăvrăgea despre el în ziarele de doi franci, etalonul nemuririi în secolul al

nouăsprezecelea. Deodată m-am trezit față în față cu tânărul a cărui personalitate mă tulburase atât de mult. Eram foarte apropiați, aproape că ne atingeam. Privirile ni s-au întâlnit din nou. Era o nesăbuiță din partea mea, dar am rugat-o pe lady Brandon să mă prezinte. Poate că, la urma urmelor, nu a fost tocmai o nesăbuiță. A fost, pur și simplu, inevitabil. Oricum am fi vorbit fără nici o altă prezentare. Sunt sigur de asta. Așa mi-a spus Dorian după aceea. Și el simțea că eram predestinați să ne cunoaștem.

– Și cum ți l-a descris lady Brandon pe acest tânăr încântător? Îl întrebă prietenul lui. Știi că are obiceiul să facă un precis rapid al musafirilor ei. Îmi amintesc cum m-a dus la un domn în vârstă, truculent, cu fața roșie, acoperit cu ordine și panglici, și cum mi-a șuiertat la ureche, cu un susur tragic, care probabil era auzit de toată lumea din încăpere, cele mai șocante detalii. Pur și simplu am luat-o la goană. Îmi place să-i descopăr pe oameni de unul singur. Dar lady Brandon își tratează musafirii la fel cum cel care licitează își tratează marfa. Fie că dă toate explicațiile posibile în privința persoanei respective, fie că spune tot despre aceasta în afară de ce dorești să știi.

– Sărmana lady Brandon! Ești prea dur cu ea, Harry! Spuse Hallward distrat.

– Dragul meu, ea a încercat să înființeze un salon, dar nu a reușit decât să deschidă un restaurant. Cum aş putea s-o admir? Dar zi-mi, ce ți-a spus despre domnul Dorian Gray?

– Ah, ceva de genul: „încântător băiat – biata lui mamă și cum mine eram absolut de nedespărțit. Am uitat cu ce se ocupă – teamă mi-e că nu se ocupă cu nimic – oh, da, cântă la pian sau la vioară, dragă domnule Gray”. Nu ne-am putut ține râsul și am devenit prieteni pe loc.

– Râsul nu-i deloc un început rău al unei prietenii și este și cel mai bun sfârșit al ei, spuse tânărul lord smulgând o altă margaretă.

Hallward clătină capul.

– Nu înțelegi ce înseamnă o prietenie, Harry – murmură el – sau o dușmănie. Ție îți plac toți oamenii și asta e un alt fel de-a spune că toți îți sunt indiferenți.

— Ești oribil de nedrept! Spuse lordul Henry, dându-și pălăria pe spate și uitându-se la norișorii care, asemenea unor gHEME depănate de mătase albă, lucioasă se risipeau în golurile turcoaz ale cerului de vară. Da, ești oribil de nedrept. Eu îi cataloghez pe oameni în mod diferit. Îmi aleg prietenii după felul cum arată, cunoștințele după caracterul pe care îl au și dușmanii după inteligență. Niciodată nu poți fi suficient de atent în alegerea dușmanilor. Niciunul dintre dușmanii mei nu este prost. Cu toții au forță intelectuală și, în consecință, toți mă stimează. Este asta o dovadă de înfumurare? Cam așa e.

— Așa aș zice și eu, Harry. Dar după criteriile tale eu ar trebui să-ți fiu doar o cunoștință.

— Dragul meu Basil, tu ești ceva mai mult decât o cunoștință.

— Și ceva mai puțin decât un prieten. Un fel de frate, bănuiesc.

— Ah, frații! Nu mă interesează frații. Fratele meu mai mare nu vrea să moară, iar frații mei mai mici par a nu face niciodată nimic.

— Harry! Exclamă Hallward încruntându-se.

— Dragă prietene, nu sunt tocmai serios. Dar nu mă pot abține să nu-mi detest rudele. Bănuiesc că asta mi se trage de la faptul că niciunul dintre noi nu-i suportă pe alții care au aceleași defecte ca ale lui. Înțeleg furia democrației engleze împotriva a ceea ce ei numesc viciile claselor de sus. Masele simt că beția, prostia și imoralitatea trebuie să le aparțină întru totul, iar dacă unul dintre noi se dă în stambă, braconează pe teritoriul lor. Când sărmanul Southwark a ajuns la tribunal pentru divorț, indignarea le-a fost de-a dreptul magnifică. Cu toate astea nu cred că zece la sută din proletariat trăiește cum se cuvine.

— Nu sunt de acord cu un singur cuvânt din cele spuse de tine și, mai mult, sunt sigur că nici tu nu ești.

Lordul Henry își mângâie barba castanie, ascuțită, și-și ciocăni vârful ghetei de piele cu un baston de abanos cu un ciucure în cap.

— Cât de englez mai ești, Basil! E a doua oară când ai făcut această remarcă. Dacă îi avansezi o idee unui adevărat

englez – ceea ce întotdeauna este necugetat – nici nu-i trece prin cap să se gândească dacă acea idee este bună sau rea. Singurul lucru despre care crede că e important este faptul că el crede în ea. Ei bine, valoarea unei idei nu are nimic de-a face cu sinceritatea celui care o exprimă. După toate probabilitățile, cu cât e omul mai nesincer, cu atât mai intelectuală este ideea, pentru că în acest caz nu va fi colorată de dorințele, nevoile sau de prejudecățile lui. Totuși, nu-ți propun să discutăm politică, sociologie sau metafizică. Îmi plac mai mult oamenii decât principiile, și, mai mult decât orice pe lume, îmi plac oamenii fără principii. Spune-mi mai mult despre domnul Dorian Gray. Îl vezi des?

— În fiecare zi. Nu m-aș simți fericit dacă nu l-aș vedea în fiecare zi. Îmi e absolut necesar.

— Nemaipomenit! Credeam că nu-ți pasă de nimic altceva decât de arta ta.

— Acum el este pentru mine arta, spuse pictorul cu gravitate. Uneori mă gândesc, dragă Harry, că nu există decât două perioade cu adevărat importante în istoria lumii. Prima este apariția unui nou mijloc de exprimare în artă, iar a doua este apariția unei noi personalități. Ceea ce a reprezentat inventarea picturii în ulei pentru venetieni și figura lui Antinou pentru sculptura grecească târzie va însemna pentru mine într-o zi figura lui Dorian Gray. Și asta nu pentru că pictez pornind de la el, că desenez pornind de la el, că schițez pornind de la el. Desigur, am făcut toate aceste lucruri. Dar el este mult mai mult pentru mine decât un model sau o persoană care îmi pozează. Nu-ți voi spune că sunt nemulțumit de ceea ce am făcut pornind de la el sau că frumusețea lui este de așa natură încât arta nu o poate exprima. Nu există ceva care să nu poată fi exprimat în artă și știu că tot ceea ce am făcut de când l-am întâlnit pe Dorian Gray este bun, este cea mai bună operă a vieții mele. Dar într-un fel cu totul curios – mă vei înțelege oare?

— Personalitatea lui mi-a sugerat o manieră cu totul nouă în artă, o ipostaza stilistică total nouă. Văd lucrurile într-un mod diferit, le gândesc diferit. Acum pot recrea viața într-un mod care mi se ascundea înainte. „Un vis al formei într-o